

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

**ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА,
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Публічне управління у сфері початкової та загальної середньої освіти
на місцевому рівні в умовах територіальної реформи»**

Студентки 2 курсу, МАПУА групи
Спеціальності 281 Публічне управління та
адміністрування

Пащенко Оксани Василівни

Керівник: доктор наук з державного
управління, професор, Лазор О. Я.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2022 рік

АНОТАЦІЯ

Пащенко О. В.

«Публічне управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи»

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Вінниця, 2022 р.*

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретико-правову основу публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти. Розглянуто поняття та основні компоненти системи загальної середньої освіти. Досліджено правове забезпечення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на основі Конституції України, Законів України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Державного стандарту початкової освіти (2018 р.), Державного стандарту базової середньої освіти (2020 р.). Також розглянуто правовий статус учасників освітнього процесу – учнів, педагогічних працівників, інших працівників закладу освіти, батьків учнів. Зауважено, що на практиці учасники освітнього процесу часто мало обізнанні про свої права.

Досліджено інституційне забезпечення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на загальнодержавному рівні (Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, освітнього омбудсмена, центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки – Міністерства освіти і науки України, центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти – Державної служби якості освіти України), регіональному та місцевому рівнях (місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування).

Проаналізовано особливості реалізації публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на загальнодержавному рівні в Україні. Виявлено тенденції до поступового зменшення кількості закладів загальної середньої освіти та їх наповнюваності, Також у системі загальної середньої освіти

спостерігається зменшення кількості педагогічних працівників і процес «старіння» педагогічних кадрів.

В Україні активно реалізується реформа загальної середньої освіти «Нова українська школа», на основі якої запрацювала початкова школа з 1 вересня 2018 р., базова середня освіта – з 1 вересня 2022 р., а профільна середня освіта має запрацювати з 1 вересня 2027 р.

Розглянуто особливості організації публічного управління у сфері початкової та загальної освіти на регіональному та місцевому рівнях (на прикладі м. Вінниці та Вінницької області). Виявлено, що Вінницька обласна військова адміністрація та Вінницька обласна рада беруть активну участь у публічному управлінні у сфері початкової та загальної освіти. Підвищення якості, конкурентоспроможності та доступності початкової та загальної освіти визначено у Програмі економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2022 рік, Стратегії розвитку Вінницької міської територіальної громади до 2030 року.

Проаналізовано досвід європейських країн щодо публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти. Виявлено, що у міжнародній та європейській практиці є стійка тенденція до зростання терміну навчання учнів у школі, подовження тривалості здобуття середньої освіти за освітніми програмами академічного чи професійного спрямування, охоплення освітою усіх дітей у віці до 18 років.

На основі проведеного дослідження, запропоновано певні рекомендації щодо удосконалення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти уа місцевому рівні в умовах територіальної реформи, серед яких:

Ключові слова: заклад загальної середньої освіти, загальна середня освіта, початкова освіта, базова середня освіта, Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, «Нова українська школа».

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Теоретико-правова основа публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти.....	9
1.1. Система загальної середньої освіти: поняття та основні компоненти.....	9
1.2. Правове забезпечення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти.....	16
1.3. Правовий статус учасників освітнього процесу	27
РОЗДІЛ 2. Аналіз публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи.....	35
2.1. Інституційне забезпечення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти.....	35
2.2. Аналіз реалізації публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на загальнодержавному рівні в Україні.....	41
2.3. Організація публічного управління у сфері початкової та загальної освіти на регіональному та місцевому рівнях (на прикладі Вінницької області та м. Вінниці).....	54
РОЗДІЛ 3. Шляхи удосконалення публічного управління в сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи.....	59
3.1. Зарубіжний досвід публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти	59
3.2. Перспективи розвитку публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи.....	69
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. У контексті реалізації євроінтеграційних прагнень України, розвиток освіти визнано їх невід’ємною частиною. За роки незалежності України відбулося становлення і розвиток публічного управління у сфері загальної середньої освіти. На сьогодні, українська система загальної середньої освіти зазнала значних системних і структурних перетворень, зокрема:

- реформовано загальну середню освіту (охоплює три основні послідовні рівні освіти – початкову освіту, базову середню освіту та профільну середню освіту);
- конституційно закріплено норму щодо обов’язкової повної загальної середньої освіти для всіх громадян України та законодавче врегулювання її забезпечення впродовж життя;
- законодавче врегульоване функціонування системи повної загальної середньої освіти на нових правових засадах (закони України «Про освіту» (2017 р), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.);
- законодавче встановлення 12-річного терміну здобуття повної загальної середньої освіти, що відповідає загальноосвітнім і європейським тенденціям;
- здійснюється стандартизація змісту освіти на основі компетентнісного підходу, комп’ютеризації та цифровізації освітнього процесу,
- відхід від єдиної уніфікованої школи, формування системи закладів загальної середньої освіти різних типів і форм власності;
- впроваджено 12-бальну шкалу оцінювання та систему зовнішнього незалежного оцінювання;
- надається право на академічну свободу закладам освіти і вчителям
- формування нового змісту загальної середньої освіти на засадах стандартизації.
- запроваджено профільне навчання академічного і професійного спрямувань на завершальному етапі здобуття повної загальної середньої освіти;

– розвиток інклюзивного навчання осіб з особливими потребами, інвалідністю тощо.

Варто зауважити, що сьогодні, вже відбулися процеси децентралізації на місцевому рівні, внаслідок чого надаються ширші повноваження закладам освіти, органам місцевого самоврядування, передаються кошти на місця. Ці зміни безперечно потрібні для розвитку освіти. Однак окрім позитивних результатів (більша автономія закладів освіти, збільшення фінансування освіти), ця ситуація призводить до ухвалення рішень, які порушують права мешканців територіальної громади на безпечну та якісну освіту. Найбільше це відчутно під час вирішення питань реорганізації мережі закладів освіти та забезпечення їхньої діяльності. Також актуальною є проблема недостатньої правової обізнаності учасників освітнього процесу про свої права та правової можливості захисту своїх прав. Окрім цього, залишаються гострими проблеми сільської малокомплектної школи та створення мережі закладів для ефективної реалізації профільної середньої освіти.

Реформування освітньої галузі – це відповідь на суспільний запит, адже саме освіта забезпечує якість людського капіталу, який є основою економічного розвитку країни. Сподіваємося, що у перспективі повна загальна середня освіта України буде повноцінно включена в Європейський освітній простір. Тому, зважаючи на світові тенденції інтенсивного розвитку суспільства, а також в умовах територіальної реформи в Україні, система публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти потребує удосконалення та модернізації.

Метою дослідження є напрацювання рекомендацій щодо удосконалення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи.

Для досягнення мети визначені наступні **завдання**:

- дослідити поняття та основні компоненти системи загальної середньої освіти;
- розглянути правове забезпечення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти;
- ознайомитись із правовим статусом учасників освітнього процесу;

- дослідити інституційне забезпечення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти;
- проаналізувати особливості реалізації публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на загальнодержавному рівні в Україні
- розглянути особливості організації публічного управління у сфері початкової та загальної освіти на регіональному та місцевому рівнях (на прикладі м. Вінниці та Вінницької області)
- проаналізувати зарубіжний досвід щодо публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти;
- напрацювати рекомендації щодо удосконалення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи

Об’єкт дослідження – процес публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи.

Предмет дослідження – теоретичні, організаційно-правові аспекти публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність методів. Для узагальнення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи застосовано методи системного аналізу та порівняння, індукції та дедукції. У процесі аналізу публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи використано методи аналогії, аналізу, синтезу та функціонального обстеження, а також порівняльний, статистичний методи. Для напрацювання рекомендацій щодо удосконалення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи застосовано методи аналогії, моделювання, індукції та дедукції.

Огляд літератури. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що інтерес науковців, дослідників до публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на місцевому рівні в умовах територіальної реформи підвищився,

з'явилися наукові розвідки, які висвітлюють організаційно-правові аспекти публічного управління повною середньою освітою (О. Бабельчук [2], І.Безена І. [3], Даниленко Л.І. [19], Н. Волкова [5], Б. Дерев'янку [10], І. Жилияєв [17], О. Зайченко [19], В.Кабанов [23], Кархут О. [25], С. Книшик [28], О. Красівський [28], Є. Красняков [29], І. Михайлик [36], Н. Островерхова [19], О. Поступна [51, 52], І. Семенець-Орлова [66], А. Ярош [72] громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти України (В. Грабовський [6], О. Зайченко [18], В. Кононенко [26], С. Лапшин [26], І. Лопушинський [33], Т. Пилипенко [26]), зарубіжний досвід публічного управління у сфері загальної середньої освіти (О.А нісімова [69], В. Кремень [31], О. Ляшенко [31], О. Локшина [31], В. Папіжук [45], В. Сизон [67], Г.Терещенко [69]). Питання щодо якості, аудиту загальної середньої освіти в Україні досліджували О.Гречаник [7], В.Григораш [7], А. Літкевич [32] Т.Лукіна [34], О.Топузов [70]. Також науковці надають увагу таким питанням, як роль дежави і громадського суспільства у формуванні змісту шкільної освіти (В. Папіжук [46], технології інформаційного управління закладом освіти (Л. Калініна [24]), концепція прогнозування розвитку загальної середньої освіти. (Л. Онищук [41]).

Матеріали кваліфікаційної роботи апробовані на круглому столі «Розвиток інститутів місцевого самоврядування в умовах децентралізації публічної влади в Україні (до Дня місцевого самоврядування)» (м. Вінниця, 2 грудня 2021 р.) [48] та міжнародній науково-практичній конференції «Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд» (м. Дніпро, 04 листоп. 2022 р.) [47].

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок, з яких основний зміст – 79 сторінок. Список використаної літератури налічує 72 найменування.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження сформульовано наступні висновки.

1. Розглянуто поняття та основні компоненти системи загальної середньої освіти. Повна загальна середня освіта – це систематизована та передбачена відповідними державними стандартами сукупність результатів навчання і компетентностей, здобутих особою на рівнях початкової, базової середньої та профільної середньої освіти. Система загальної середньої освіти складається із: змісту повної загальної середньої освіти на кожному її рівні, мережі закладів освіти, учасників освітнього процесу, кадрового, фінансового, науково-методичного, ресурсного та нормативно-правового забезпечення освітньої та управлінської діяльності у сфері загальної середньої освіти.

Заклад загальної середньої освіти – це юридична особа, основним видом діяльності якої є освітня діяльність, що провадиться на певному рівні (рівнях) повної загальної середньої освіти. Засновником закладу загальної середньої освіти може бути: орган державної влади від імені держави; відповідна рада від імені територіальної громади чи громад; фізична та/або юридична особа. Залежно від засновника заклад загальної середньої освіти може бути державним, комунальним, приватним, корпоративним.

2. Досліджено правове забезпечення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти. На сьогодні, право кожного громадянина України на доступну та якісну освіту закріплено у Конституції України. Відповідно до реформи загальної середньої освіти «Нова українська школа», ухвалені нові Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Державний стандарт початкової освіти (2018 р.), Державний стандарт базової середньої освіти (2020 р.), які створюють більше можливостей як для учнів і вчителів, так і для батьків та освітніх управлінців.

Загалом в Україні створено сучасну необхідну законодавчу, нормативно-правову базу функціонування повної загальної середньої освіти, сформовано на засадах стандартизації її зміст, який оновлюється відповідно до суспільних вимог і світових освітніх тенденцій.

3. Розглянуто правовий статус учасників освітнього процесу. Відповідно до чинного законодавства учасниками освітнього процесу в закладах освіти є: учні, педагогічні працівники, інші працівники закладу освіти, батьки учнів, асистенти дітей. Права та обов'язки учасників освітнього процесу визначаються Законами України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту». Одним із важливих прав учасників освітнього процесу є право на громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти. Варто зауважити, що на практиці учасники освітнього процесу часто мало обізнанні про свої права. Захистом прав учасників освітнього процесу в Україні з 2019 р. займається Освітній омбудсмен.

4. Досліджено інституційне забезпечення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти, зокрема розглянуто діяльність Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, освітнього омбудсмена, центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки – Міністерство освіти і науки України, центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти – Державної служби якості освіти України (2017 р.), місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування. Інституційне забезпечення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти сформовано та діє на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

5. Проаналізовано особливості реалізації публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти на загальнодержавному рівні в Україні. Повна загальна середня освіта є основною ланкою в системі безперервної освіти впродовж життя, що охоплює найтриваліший період становлення та розвитку особистості в дитячому віці. За період незалежності України ця освітня ланка зазнала кардинальних трансформацій і змін. Повна загальна середня освіта в Україні є обов'язковою, була і залишається наймасовішою за кількістю здобувачів складовою освіти, оскільки учні закладів загальної середньої освіти складають близько 10 % населення України.

Упродовж 1995 – 2021 рр. залишається незмінною тенденція до поступового зменшення кількості закладів загальної середньої освіти (на 32 %) та зменшення їх наповнюваність (на 41 %). У 2020-2021 навчальному році в Україні функціонувало

14,9 тис. закладів загальної середньої освіти, у яких навчалися 4,2 млн учнів, зокрема початкову освіту здобували 1,7 млн, базову середню – 1,9 млн і профільну середню – понад 625 тис. осіб. У закладах загальної середньої освіти працювало майже 440 тис. учителів. На початок 2021-2022 н. р. вже функціонував 13 991 заклад загальної середньої освіти різних типів і форм власності, а з 1 вересня 2021 р. у цих закладах розпочали навчання 4 230 358 учнів.

Упродовж 2014 – 2020 рр. відбувалася оптимізація мережі закладів загальної середньої освіти. Активне створення опорних шкіл в Україні розпочалося у 2016/2017 н.р. Так, у вересні 2016 р. налічувалося 137 опорних закладів освіти, а у липні 2020 р. вже було 950 опорних закладів та 1 435 філій, у яких навчалися 425 409 учнів.. Лідерами за кількістю опорних закладів є Кіровоградська (78), Житомирська (69), Полтавська (67) та Львівська (66) області. Найменша кількість ОШ спостерігається у Івано-Франківській (14), Чернівецькій (15) та Луганській (17) областях

Загальними тенденціями, яку виявляють статистичні освітні спостереження за останні роки, є зменшення кількості педагогічних працівників і процес «старіння» педагогічних кадрів. Така тенденція може вказувати про недостатню вмотивованість працювати за спеціальністю. У 2016 – 2019 рр. випуску лише 18 % випускників за спеціальностями галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» працевлаштувалися у заклади освіти.

Із початку війни російської федерації проти України частина закладів загальної середньої освіти зазнала руйнувань і пошкоджень, опинилася на території, тимчасово контрольованій ворогом. Так, станом на 1 серпня 2022 р. зруйновано 127 закладів, пошкоджено 929 закладів. Водночас починаючи з 24 лютого 2022 р. до 22.06.2022 р. із усіх регіонів України за кордон виїхали 648 873 учні (15,3 %)/

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, розпочатої 24 лютого 2022 р., загалом для сфери освіти суттєвими викликами є загроза життю та здоров'ю учасників освітнього процесу, обмеження доступу до базових потреб людини. Вимушене масштабне переміщення учасників освітнього процесу в межах України та за кордон, що призвело до значних втрат контингенту

здобувачів освіти, педагогічного й викладацького складу. також проблемним є доступу до освіти українським школярам та студентам, зменшення видатків державного та місцевих бюджетів на освіту.

Агресія рф проти України поставила сферу повної загальної середньої освіти перед низкою викликів, таких, як необхідність забезпечення закладів загальної середньої освіти захисними спорудами цивільного захисту (укриттями),

Після 24 лютого 2022 р. лише дві області, Закарпатська та Львівська, здійснювали навчання за очною або змішаною формами. У більшості регіонів України у зв'язку з військовою агресією російської федерації заклади надавали освітні послуги дистанційно.

В Україні активно реалізується реформа загальної середньої освіти «Нова українська школа» через ухвалення нових державних стандартів загальної середньої освіти, розроблених з урахуванням компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості; запровадження нового принципу педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці учня, вчителя і батьків; підвищення мотивації вчителя шляхом підвищення рівня його оплати праці, надання академічної свободи та стимулювання до професійного зростання; запровадження принципу дитиноцентризму (орієнтація на потреби учня); децентралізацію та ефективне управління загальною середньою освітою, що сприятиме реальній автономії школи тощо. На сьогодні вже закінчується друга фаза реформування Нової української школи (2019-2022 рр.), у результаті якої розроблено, затверджено та впроваджуються стандарти базової середньої освіти на компетентнісній основі. Третя фаза реформування Нової української школи має бути реалізовано у 2023-2029 рр. Згідно із зазначеною реформою, вже на нових освітніх стандартах запрацювала початкова школа з 1 вересня 2018 р., базова середня освіта – з 1 вересня 2022 р., а профільна середня освіта має запрацювати з 1 вересня 2027 р.

Водночас проблемними залишаються питання досягнення належної якості повної загальної середньої освіти, які зумовлені, недосконалістю її змісту, недостатнім забезпеченням навчально-матеріальної бази, низькою якістю частини підручників, недостатністю висококваліфікованих педагогічних кадрів. На сьогодні,

ще не вирішено повністю проблеми територіальної доступності здобувачів до якісної освіти, формування необхідної для цього освітньої мережі, подолання розриву між рівнями загальноосвітньої підготовки випускників закладів освіти сільської і міської місцевості тощо.

6. Розглянуто особливості організації публічного управління у сфері початкової та загальної освіти на регіональному та місцевому рівнях (на прикладі м. Вінниці та Вінницької області). Вінницька обласна військова адміністрація та Вінницька обласна рада беруть активну участь у публічному управлінні у сфері початкової та загальної освіти. Підвищення якості, конкурентоспроможності та доступності початкової та загальної освіти є визначено у Програмі економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2022 рік, Стратегії розвитку Вінницької міської територіальної громади до 2030 року.

Станом на 30 вересня 2022 р. у Вінницькій області функціонують 610 закладів дошкільної освіти (юридичні особи) та 637 закладів загальної середньої освіти, серед яких: 82 опорних заклади та 126 їх філій; 21 заклад загальної середньої освіти обласної комунальної власності з цілодобовим перебуванням дітей. В умовах повномасштабної збройної агресії росії та запровадження в Україні правового режиму воєнного стану з 24 лютого 2022 р. майже всі заклади перейшли на дистанційне навчання.

7. Проаналізовано досвід європейських країн щодо публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти. В освітніх системах європейських країн тривалість повної загальної середньої освіти, що дає право вступу до університетів, здебільшого становить не менше 12 років. Також у більшості країн Європи, на відміну від України, повна загальна середня освіта не є законодавчо обов'язковою. Обов'язкова освіта охоплює в них як мінімум початкову та базову середню (МСКО 1 та 2) і в більшості країн продовжується ще 1-2 роки в старшій школі. У Європі понад 95% здобувачів обов'язкової базової середньої освіти продовжують навчання за академічними чи професійними освітніми програмами в старшій школі попри її необов'язковість.

8. На основі проведеного дослідження, запропоновано певні рекомендації щодо удосконалення публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти уа місцевому рівні в умовах територіальної реформи, серед яких:

- поліпшення якості повної загальної середньої освіти та забезпечення доступу до неї дітей;
- затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти, розробленого на засадах компетентнісного, діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходів;
- затвердження індикаторів та інструментарію оцінювання під час інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти та розбудова системи моніторингу якості освіти;
- удосконалення мережі закладів загальної середньої освіти, приведення її у відповідність до освітніх потреб громадян і необхідності забезпечення рівного доступу до якісної освіти, зокрема усунення малокомплектності та неоптимальної локації закладів.
- розробка стратегії розвитку освіти у громаді з активним залученням стейкхолдерів і учасників освітнього процесу;
- ефективне використання ресурсів (кадрових, інфраструктурних, фінансових, матеріально-технічних);
- покращення комунікації між органами публічної влади стовно вирішення проблем освіти;
- створення єдиного реєстру закладів освіти з відкритими даними, завдяки якому можливо робити аналіз функціонування закладів освіти;
- активно розвивати міжшкільну комунікацію та співпрацю всіх видів і напрямів;
- створення необхідних умов і мотивації вчителів до ефективної діяльності та професійного розвитку;

- підвищення престижу педагогічної професії і соціальний статус учителя насамперед завдяки адекватній оплаті праці, урізноманітнити способи підвищення кваліфікації, надати більше академічних свобод;
- широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, його цифровізації тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ДІТЕРАТУРИ

1. 15 кроків для розвитку добросесної освіти. Матеріали сайту Освітній омбудсмен України. URL : <https://eo.gov.ua/15-kroktiv-dlia-rozvytku-dobrochesnoi-osvity/2022/11/02>.
2. Бабельчук О. І. Система управління середньою освітою в сучасній українській державі. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя: [б. в.], 2015 р., Вип. 42 (95). С . 51 – 57.
3. Безена І. М. Державна політика у сфері загальної середньої освіти та механізми її реалізації: регіональний аспект. Публічне управління і адміністрування в Україні. Випуск 17. 2020. URL : <http://pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/17-2020/6.pdf>.
4. Верховна Рада ухвалила у першому читанні законопроект про удосконалення системи позашкільної освіти та підвищення її якості : Матеріали Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/verhovna-rada-uhvalila-u-pershomu-chitanni-zakonoprojekt-pro-udoskonalennya-sistemi-pozashkilnoyi-osviti-ta-pidvishennya-yiyi-yakosti>.
5. Волкова Н.В. Місцеве самоврядування як суб'єкт управління освітою: кластерний підхід : монографія. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. фін. акад., 2014. 204 с.
6. Грабовський В.А. Модель державно-громадського управління районною системою загальної середньої освіти. Вісник НАДУ 2004. № 4. С. 355 – 363.
7. Гречаник О. Є., Григораш В. В. Організація внутрішнього аудиту в закладі загальної середньої освіти : монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 144 с. (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 10 (201)).
8. Декларація про безпеку шкіл : Матеріали Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/deklaraciya-pro-bezpeku-shkil>.

9. Декларація про безпеку шкіл : Матеріали Міністерства освіти і науки України. URL: http://protectingeducation.org/wp-content/uploads/safe_schools_declaration_ukrainian.pdf.
10. Дерев'яно Б. В. Адміністративно-правове регулювання надання послуг у сфері освіти : монографія. Донецьк: Донецький юридичний інститут, 2012. 527 с.
11. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>.
12. Державний стандарт базової середньої освіти : Матеріали Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.
13. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.
14. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 607. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/607-2013-%D0%BF#Text>.
15. Деякі питання освітнього омбудсмена : постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2018 р. № 491 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2018-%D0%BF#Text>.
16. Дотримання прав в освіті – 2020. Перша щорічна доповідь освітнього омбудсмена. Київ: Служба освітнього омбудсмена, 2021. 120 с. URL : <https://eo.gov.ua/osvitniy-ombudsmen-ukrayiny/dopovid-osvitnoho-ombudsmena-dotrymannia-prav-v-osviti-2020>.
17. Жилияєв І. Особливості сучасного правового забезпечення модернізації освіти України. Віче. Журнал. Наукова Бібліотека. №3, лютий 2009. URL: <http://www.viche.info/journal/1304>.
18. Зайченко О. І. Державно-громадське управління в системі освіти району. Теорія та методика управління освітою. 2009. No 2. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ttmuo/2009_2/09saiesr.pdf.

19. Зайченко О.І., Островерхова Н.М., Даниленко Л.І. Теорія і практика управлінської діяльності районного відділу освіти : монографія. К. : ВПЦ «Техпрінт», 2000. 352 с.
20. Заклади загальної середньої освіти (1990-2020). Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
21. Засенко В. В., Прохоренко Л. І. Нова українська школа — стратегія розвитку освіти дітей з особливими потребами. Nauka Edukacja Wychowanie I Praca. Warszawa-Siedlce, 2018. С. 149—158.
22. Інформація про виконання Програми економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2022 рік за 9 місяців 2022 року: Матеріали Вінницької обласної військової адміністрації. URL : <https://www.vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/50653-informatsiia-pro-vykonannia-prohramy-ekonomichnoho-i-sotsialnoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasti-na-2022-rik-za-9-misiatsiv-2022-roku>.
23. Кабанов В. Організаційно-правові чинники функціонування закладів середньої освіти в умовах територіальної децентралізації в Україні. Аспекти публічного управління. Том9. № 5. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/894/863>.
24. Калініна Л. М. Технологія інформаційного управління закладом освіти : наук.-метод. посіб. Х.: Видавнича група «Основа»,2005. 159 с.
25. Кархут О. Ефективність механізму правового регулювання суспільних відносин в освітній сфері. Право. 2015. Вип. 28. С. 200 – 205.
26. Кононенко В. В., Лапшин С. А., Пилипенко Т. І. Державно-громадське управління освітою в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток № 1. 2020. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/4.pdf
27. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
28. Красівський О. Я., Книшик С. І. Правові засади реформування державного управління середньою освітою в українському суспільстві. Державне

управління: удосконалення та розвиток. № 4. 2016. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=961>.

29. Красняков Є. Державна політика в галузі освіти України в контексті реалізації освіти для демократичного громадянства і прав людини. Віче. Журнал . Наукова Бібліотека. №13, липень 2011. URL: <http://www.viche.info/journal/2634>.

30. Кремень В. Г., Ляшенко О. І., Локшина О. І. Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура : наук.-аналіт. доп. / НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2020. 55 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-555-4-2020-49>

31. Кремень В. Г., Ляшенко О. І., Локшина О. І. Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура: Науково-аналітична доповідь. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2), 1-10. URL : <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/86/115>.

32. Літкевич А. М. Моделювання управління конкурентоспроможністю закладу загальної середньої освіти. Теорія та методика управління освітою». Том 1 (22). 2019 URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_22/%D0%9B%D1%82%D0%BA%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf.

33. Лопушинський І. П. Громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти України як вагомий складник національної гуманітарної політики. Педагогічні науки. Том 1 № 78. 2017. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/1929>.

34. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні: монографія. Київ, НАДУ. 2004. 292 с.

35. Лукіна Т. О. Управління якістю загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Київ.: Педагогічна думка, 2020. 230 с.

36. Михайлик І. М. Організаційно-правові засади функціонування системи загальної середньої освіти на регіональному рівні. Державне будівництво. 2010. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2010_2_29.

37. МОН спільно з партнерами працює над підвищенням рівня безпеки шкіл, розташованих у зоні збройного конфлікту на сході України : Матеріали Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-spilno-z-partnerami-pracyuye-nad-pidvishennyam-rivnya-bezpeki-shkil-roztashovanih-u-zoni-zbrojnogo-konfliktu-na-shodi-ukrayini>.

38. Моніторинг НУШ: Результати та рекомендації, I етап 2019 – 2020 р. Київ: Міністерство освіти. 46 с. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/2021/Monitorynh/Monitorynh_vprovadzhennya_reformy_NUSH_rezultaty_ta_rekomendatsiyi_26_02.pdf.

39. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. (До 30-річчя незалежності України). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726223/1/nac%20dopovid%202021%20color%201%20%281%29.pdf>.

40. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенка. 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

41. Онищук Л. А. Концепція прогнозування розвитку загальної середньої освіти. К.: Інститут педагогіки НАПН України, Педагогічна думка, 2016. 32 с.

42. Освіта в Україні: виклики та перспективи. Київ : Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики» Міністерства освіти і науки України. 2020. 293 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2020/metod-zbirka-osvita-ta-covid-2020.pdf>.

43. Освіта України в умовах воєнного стану : інформаційно-аналітичний збірник. Київ : Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики» Міністерства освіти і науки України. 2022. 358 с. URL : https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf.

44. Освіта: просто про складне. Державна служба статистики України https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/pro_stat/Prosto/Osvita/osvita.pdf.

45. Папіжук В. О. Компетентнісний підхід у французькій школі : нові законодавчі ініціативи. Теорія і практика розвитку ключових компетенцій учнів 12-річної школи: матеріали Всеукраїнської науково-пошукової конференції (27 березня 2008 року, м. Київ). К., 2008. С. 231–234.

46. Папіжук В. О. Роль дежави і громадського суспільства у формуванні змісту шкільної освіти у Франції / В. О. Папіжук // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. Зб. статей. Ялта : РВВ КГУ, 2009. Вип. 21. Ч. 4. С. 166–176.

47. Пащенко О.В. Правова основа публічного управління у сфері початкової та загальної середньої освіти в Україні. Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 04 листоп. 2022 р.). Дніпро : УМСФ, 2022.

48. Пащенко О.В. Проблеми вдосконалення законодавчого регулювання місцевого самоврядування в Україні. Розвиток інститутів місцевого самоврядування в умовах децентралізації публічної влади в Україні (до Дня місцевого самоврядування) : матер. круглого столу (м. Вінниця, 2 груд. 2021 р.). ВДПУ, НДІП НАПрН України. Вінниця : ТОВ «Друк», 2021. С. 120-126.

49. Положення про Державну службу якості освіти України : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 168. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2018-%D0%BF#n13>.

50. Положення про освітнього омбудсмена : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2018 р. № 491. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2018-%D0%BF#n16>.

51. Поступна О. Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Україні в контексті європейської інтеграції. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-2/doc/5/06.pdf>.

52. Поступна О. В. Публічне управління регіональними освітніми системами в Україні : монографія. Харків : ТОВ «Оберіг», 2021. 400 с.

53. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>.

54. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Декларації про безпеку шкіл : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2021 р. № 898-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2021-%D1%80#Text>

55. Про затвердження Положення про інституційну та дуальну форми здобуття повної загальної середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2019 р. № 536. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0547-19#Text>.

56. Про затвердження Стратегії розвитку Вінницької міської тери торіальної громади до 2030 року – Стратегії 3.0: Рішення Вінницької міської ради від 26.02.2021 № 194. URL : <https://www.vmr.gov.ua/stratetiia>.

57. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#n126>.

58. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

59. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя : Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 18 грудня 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text.

60. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984>.

61. Про позашкільну освіту : Закон України від 22 червня 2000 р. № 1841-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>.

62. Про Програму економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2022 рік : Рішення Вінницької обласної ради від 24 грудня 2021 р. URL : https://www.vin.gov.ua/images/doc/ekonomika/Progr_rozv_2022.pdf.

63. Про Стратегію збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року : Рішення Вінницької обласної ради від 21 лютого

2020 р.

№ 921.

URL :

[https://vinrada.gov.ua/upload/files/7sklikannya/42pozases/921\(1\).pdf](https://vinrada.gov.ua/upload/files/7sklikannya/42pozases/921(1).pdf).

64. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>.

65. Салберг П. Фінські уроки 2.0: Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії / пер. з англ. А. Шиян. Харків: Вид-во «Ранок», 2017. С. 22.

66. Семенець-Орлова І. А. Державне управління освітніми змінами в Україні: теоретичні засади. Монографія. К.: ЮСТОН, 2018. 420 с.

67. Сизон В. Г. Зарубіжний досвід управління освітою на місцевому рівні. URL : <https://maup.com.ua/assets/files/expert/6/19.pdf>

68. Тенденції якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти : Аналітичний звіт за результатами інституційних аудитів 2020 – 2021. К. : Державна служба якості освіти України. 2022. URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2022/03/analytical-report-on-institutional-audit-2020-2021_web-1.pdf.

69. Терещенко Г. М., Анісімова О. Ю. Організація системи освіти Федеративної Республіки Німеччини. Київ : Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики» Міністерства освіти і науки України. 2022. 25 с. URL : https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/8_az_sistema-osviti-nimechchini.pdf.

70. Топузов, О. Забезпечення якості загальної середньої освіти: на шляху до європейських стандартів. *Український Педагогічний журнал*, (1), 16 – 27. URL : <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/36>.

71. Уряд затвердив план заходів щодо реалізації Декларації про безпеку шкіл України : Матеріали Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-zatverdiv-plan-zahodiv-shodo-realizaciyi-deklaraciyi-pro-bezpeku-shkil>.

72. Ярош А. О. Правове регулювання фінансування загальної середньої освіти : дис. ...канд. юр. наук. Ірпінь, 2017. 223 с.